

Asia: VN/26120/2023

Arviomuistio viranomaisia koskevista seuraamuksista tietosuojalainsäädännön rikkomisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Nyt lausunnon kohteena olevassa arviomuistiossa selvitetään EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen sekä tietosuojalain ja rikosasioiden tietosuojalain mukaisen seuraamusjärjestelmän toimivuutta viranomaistoimintaa koskevan soveltamiskäytännön valossa. Tietosuoja-asetuksen suoman kansallisen liikkumavaran puitteissa viranomaiset on rajattu yleisen tietosuoja-asetuksen 83 artiklassa säädetyn hallinnollisen seuraamusmaksun soveltamisalan ulkopuolelle. Hallitusohjelmaan kirjattujen tavoitteiden mukaisesti, arviointimuistiossa tarkastellaan nyt niitä näkökohtia, joita liittyy seuraamusjärjestelmän kehittämiseen siten, että viranomaiselle voitaisiin määrätä hallinnollinen seuraamusmaksu tietosuojalainsäädännön rikkomisesta.

Tietosuoja-asetuksen mukaisella rekisterinpitäjällä on mahdollisuus tehdä päätöksiä, jotka koskevat hyvinkin laajaa joukkoa henkilötietoja. Viranomaistoiminnassa henkilötietojen käsittely on usein laajaa ja rekisteröityjen vaikutusmahdollisuudet käsittelytoimiin ovat kapeat, kun tietosuojaoikeuksia on osin rajoitettu tällaisten käsittelytarkoitusten osalta. Tämä osaltaan korostaa sitä, miksi tietosuojasäännösten noudattaminen viranomaistoiminnassa on erityisen tärkeää.

Valtionhallinnossa on käynnissä lukuisia digitalisaatiohankkeita, joilla pyritään tehostamaan viranomaistoimintaa. Kun viranomaistoiminnassa käsitellään henkilötietoja digitaalisesti, käsittelyympäristö tulisi tuntea siten, että voidaan arvioida, tapahtuuko sen yhteydessä siirtoja 3. maihin, rajautuuko käsittely vain rekisterinpitäjän käyttötarkoituksiin tai kuinka alustalla olevien henkilötietojen tietoturvasuus on varmistettu. Näillä kysymyksillä on merkitystä niin kansallisen turvallisuuden kuin kansalaisten viranomaistoimintaan kohdistuvan luottamuksen kannalta. Nykyisen järjestelmän toimivuutta voidaan peilata näiltä osin valvontaviranomaisen viranomaisille antamien huomautusten lukumäärään, joka arviointimuistiossa tuodaan esille.

Perusoikeusnäkökohtien osalta on mainittava, että muuttunut turvallisuustilanne on tunnistettu myös julkisuuslain ajantasaistamista valmistelevan työryhmän työssä, jossa ryhdytään seuraavaksi arviomaan salassapitosäännösten muutostarpeita.

Viranomaisiin kohdistuvien tietosuojavaatimusten osalta on todettava, että tietosuojaan toteutumisessa erittäin merkittävää roolia näyttelevät valtionhallinnon sisäiset palveluntarjoajat, jotka käyttävät merkittävä päätösvaltaa digitaalisen toimintaympäristön sekä siellä valittujen tai tarjolla olevien käsittelykeinojen osalta (esim. pilvisiirtymät tai tekoälyn käyttöönotto). Tietosuoja sääntelystä tulevat roolit ja vastuut voivat joskus olla tällaisissa käsittelyketjuissa ja -toimissa epäselviä. Usein ajatellaan, että "loppukäyttäjänä" toimiva viranomainen olisi myös rekisterinpitäjä, mutta tällä organisaatiolla ei välttämättä aina ole tosiasiallista valinnanvaraa tai vaikutusmahdollisuutta sen suhteen, kuinka henkilötietoja käsitellään (mm. käsittelyn keinot), etenkin niissä tilanteissa, joissa palveluntarjoajan käyttöön veloitetaan suoraan lainsäädännön nojalla. Lisäksi tässä on tunnistettava se, että käsittelijän vastuu tietosuoja säännösten noudattamisen osalta on kuitenkin merkittävästi kapeampi, kuin rekisterinpitäjän. Tämä on seikka, joka tulisi huomioida arvioitaessa mahdollisia muutoksia seuraamussäännösten osalta.

Mikäli seuraamusjärjestelmää päädytään täydentämään siten, että tietosuojarikkomusten osalta on mahdollista määrätä valvontaviranomaisen toimesta tietosuoja sääntelyn mukaisia hallinnollisia seuraamusmaksuja myös viranomaisille, on tämän muutoksen vaikutukset huomioitava hallinto-oikeuksiin tehtävän muutoksenhaun osalta sekä varmistettava, että näiltä osin toteutuu asianmukainen resursointi.

Kumpula Pasi
Tuomioistuinvirasto

Leivonen Raisa
Tuomioistuinvirasto